

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони
здоров'я України

_____ № _____

Порядок проведення оцінки ризиків, пов'язаних із впливом небезпечних хімічних речовин

I. Загальні положення

1. Цей Порядок встановлює мінімальні вимоги щодо проведення оцінки ризиків, пов'язаних із впливом небезпечних хімічних речовин (далі – оцінка ризиків), наявних на робочому місці, або таких, що виникають в процесі поводження з хімічними речовинами.

2. Цей Порядок поширюється на суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності, що здійснюють діяльність, пов'язану з роботою з небезпечними хімічними речовинами (далі – суб'єкти господарювання).

3. У цьому Порядку терміни вживаються в таких значеннях:

біологічна гранична величина – гранична величина концентрації у відповідному біологічному середовищі відповідної речовини, продуктів її метаболізму, або показник її дії;

гігієнічна регламентація — розроблена на підставі сучасних даних науково обґрунтованих гігієнічних (медико-санітарних) нормативів і регламентів вмісту хімічних речовин в повітрі робочої зони, що гарантують безпеку та (або) нешкідливість для працівників, дотримання яких забезпечує оптимальні чи допустимі умови праці;

гранична величина виробничої експозиції – гранична величина зваженої за часом середньої концентрації хімічної речовини в повітрі у зоні дихання працівника, віднесена до певного відлікового часового відрізка;

небезпека – властивість хімічної речовини спричиняти потенційно небезпечний вплив;

поводження з хімічними речовинами – діяльність, під час якої використовуються хімічні речовини, або передбачається їх використання на будь-якому технологічному етапі, включно з виготовленням, обробкою, зберіганням, транспортуванням, складуванням, утилізацією, і поведіння з ними, а також одержання речовин в результаті переробки;

ризик – імовірність того, що потенційно небезпечний вплив може виникнути за певних умов використання та/або експозиції;

хімічна речовина – хімічний елемент або хімічна сполука в чистому вигляді або у суміші з іншими речовинами природного або штучного походження, яка одержана спеціально або утворюється в процесі господарської діяльності, у тому числі у вигляді побічних продуктів або відходів виробництва, розміщена або ні на ринку.

Інші терміни у цьому Порядку вживаються у значеннях, наведених у Положенні про гігієнічну регламентацію та державну реєстрацію небезпечних факторів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 1995 року № 420, Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України 08 квітня 2014 року № 248, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06 травня 2014 року за № 472/25249, та інших нормативно-правових актів.

II. Визначення оцінки ризиків, пов'язаних із впливом небезпечних хімічних речовин

1. Хімічні речовини, що утворюються на робочому місці в процесі роботи і негативно впливають на здоров'я працівників, підлягають гігієнічній регламентації, яка здійснюється з метою обмеження інтенсивності або тривалості дії таких факторів шляхом встановлення їх допустимого впливу на здоров'я людини.

Гігієнічна регламентація здійснюється відповідно до розділу I Положення про гігієнічну регламентацію та державну реєстрацію небезпечних факторів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 1995 року № 420.

2. Оцінка ризиків полягає у систематичному виявленні небезпек, визначенні величини ризиків, вжитті заходів, необхідних для захисту безпеки і здоров'я працівників. Оцінка ризиків проводиться поетапно, з урахуванням раніше виявлених небезпек, що виникли під час роботи. Якщо ці небезпеки не можна повністю усунути, оцінюється їх ризик для здоров'я і безпеки працівників. На основі оцінки ризиків роботодавець приймає рішення щодо підвищення рівня безпеки.

Необхідно проводити єдину оцінку ризиків, яка охоплює всі ризики на робочому місці або у виді діяльності. У разі неможливості проведення єдиної оцінки ризиків, вона здійснюється на різних рівнях: для всього підприємства, його підрозділів і виробничих об'єктів, робочих місць, виконуваних робіт та окремих проектів.

3. Під час виконання своїх обов'язків роботодавець оцінює наявність небезпечних хімічних речовин на робочому місці. За їх наявності роботодавець здійснює оцінку ступеня ризику, обумовленого наявністю зазначених хімічних речовин, з урахуванням таких факторів:

- 1) шкідливості речовин;
- 2) інформації щодо безпеки і захисту здоров'я працівників;
- 3) рівня, типу і тривалості експозиції;
- 4) умов роботи з речовиною, включаючи її концентрацію;
- 5) граничну величину виробничої експозиції та біологічно граничну величину;
- 6) вплив запобіжних заходів, які здійснені, або мають бути здійснені;
- 7) за необхідності, висновків медичного обстеження.

4. Ступінь шкідливості умов праці при дії хімічного фактору встановлюється згідно з Державними санітарними нормами та правилами «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України 08 квітня 2014 року № 248, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 06 травня 2014 року за № 472/25249.

5. Під час оцінки ступеня ризику враховуються види діяльності на підприємствах і установах, під час яких працівник зазнає значному впливу хімічних речовин, або передбачається їх шкідливий вплив на безпеку і здоров'я працівників після закінчення всіх заходів технічного характеру.

6. Якщо працівники під час роботи піддаються дії кількох небезпечних хімічних речовин, ступінь ризику оцінюється за сумарною дією всіх зазначених речовин.

7. Якщо виробництво впроваджується вперше, робота виробництва починається після повної оцінки безпеки, пов'язаної з дією небезпечних хімічних речовин і здійсненням всіх необхідних запобіжних заходів.

III. Основні принципи запобігання ризику, пов'язаному з впливом небезпечних хімічних речовин, і правила застосування їх при оцінюванні ступеня ризику

1. Роботодавець вживає всіх запобіжних заходів для гарантування безпеки і захисту здоров'я працівників на роботах, пов'язаних з застосуванням небезпечних хімічних речовин.

2. Загрози для здоров'я і безпеки працівників під час роботи із небезпечними хімічними речовинами мають бути виключені або зменшені до мінімуму шляхом:

- 1) створення і організації систем ведення робіт на робочому місці;
- 2) забезпечення необхідним обладнанням для виконання робіт з хімічними речовинами і способами ведення робіт, що гарантували б здоров'я і безпеку працівників під час роботи;
- 3) скорочення до мінімуму кількості працівників, що піддаються, або можуть піддаватися дії хімічних речовин;
- 4) скорочення до мінімуму тривалості та інтенсивності дії хімічних речовин;
- 5) відповідними гігієнічними заходами;
- 6) зменшення до мінімуму кількості хімічних речовин на робочому місці, необхідної для виконання певного виду робіт;
- 7) вибору таких процедур виконання робіт, які передбачають застосування пристроїв для безпечної обробки, зберігання і переміщення в межах робочого місця небезпечних хімічних речовин і відходів, що містять такі речовини.

3. Якщо за результатами оцінки ризиків виявлена загроза для безпеки і здоров'я працівників, застосовуються засоби індивідуального захисту, запобіжні заходи та моніторинг.

4. До спеціальних заходів з попередження негативного впливу небезпечних хімічних речовин на здоров'я працівників відноситься відмова виробника від їх використання та заміна їх хімічними речовинами або технологічними процесами, використання яких не створює загрози або зменшує загрозу для безпеки і здоров'я працівників.

Якщо характер робіт не дає можливості виключити ризик шляхом заміни небезпечних хімічних речовин, то зважаючи на вид робіт і оцінку ступеня ризику, роботодавець забезпечує зниження ризику до мінімуму шляхом застосування засобів індивідуального захисту та здійснення таких запобіжних заходів:

1) розробку належного технологічного процесу і технічного нагляду, а також застосування відповідного обладнання і матеріалів для виключення або зниження до мінімуму виділення небезпечних хімічних речовин, які можуть створити загрозу для безпеки і здоров'я працівників на робочих місцях;

2) застосування засобів захисту біля джерела небезпеки, таких, як достатня вентиляція і відповідні організаційні заходи;

3) якщо немає можливості уникнути шкідливої дії хімічних речовин за допомогою інших заходів і засобів, слід застосовувати засоби індивідуального захисту.

Якщо гранична величина хімічної речовини перевищує встановлені норми, роботодавець повинен вживає заходів із захисту здоров'я працівників.

5. На основі загальної оцінки і загальних принципів попередження ризиків роботодавець приймає необхідні технічні і організаційні заходи відповідно до типу операції, включаючи зберігання, управління і розподіл несумісних хімічних речовин, які дозволяють захистити працівників від небезпек, що впливають з фізико-хімічних властивостей хімічних речовин.

Роботодавець приймає заходи щодо:

1) попередження присутності на робочому місці небезпечних концентрацій займистих речовин або небезпечних кількостей хімічно нестійких речовин;

2) уникнення присутності займистих джерел, що можуть спровокувати пожежі і вибухи, або несприятливих умов, що можуть згенерувати хімічно нестійкі або змішані речовини чи суміш речовин, що можуть спричинити шкідливі фізичні наслідки;

3) зменшення шкідливих наслідків для здоров'я працівників, викликаних вогнем чи вибухом внаслідок займання легкозаймистих речовин або шкідливих фізичних наслідків, спричинених хімічно нестійкими речовинами.

6. З метою захисту здоров'я і безпеки працівників від випадків, інцидентів і надзвичайних ситуацій, які пов'язані з присутністю (дією) небезпечних хімічних речовин на робочому місці, роботодавець визначає заходи, які застосовуються у разі настання такого випадку. Ці заходи включають регулярні тренінги з безпеки та надання домедичної допомоги.

7. У випадку виникнення інцидентів і надзвичайних ситуацій, роботодавець негайно вживає заходів для мінімізації наслідків цього випадку та інформує про це працівників.

З метою відновлення нормальних умов праці:

1) роботодавець застосовує заходи, необхідні для усунення негативного впливу небезпечних хімічних речовин;

2) в зоні ураження працівникам дозволяється працювати тільки для здійснення ремонту і необхідних для цього робіт.

8. Працівникам, які працюють в зоні ураження, надається відповідний захисний одяг, персональне захисне та спеціальне обладнання, що використовуються під час аварійної ситуації.

Працівникам без засобів індивідуального захисту не дозволяється перебувати в зоні ураження.

9. Роботодавець вживає заходів із встановлення систем оповіщення та інших сигнальних систем, що інформують про виникнення ризиків для безпеки і здоров'я працівників, дозволяють отримати належну зворотню відповідь, розпочати рятувальні заходи, здійснювати допомогу з евакуації та іншу допомогу.

10. Роботодавець гарантує доступність інформації про заходи з безпеки на випадок надзвичайної ситуації стосовно небезпечних хімічних речовин.

11. Роботодавець гарантує, що працівникам буде надано:

1) інформацію про небезпечні хімічні речовини, присутні на робочому місці, зокрема, їх назва, ризики для здоров'я і безпеки, граничні показники професійної небезпеки та інші законні положення;

2) навчання та інформацію щодо відповідних запобіжних заходів і дій, які необхідно вжити для того, щоб захистити себе та інших працівників на робочому місці.

12. З метою уникнення наражання працівників на ризики для здоров'я, що спричиняються певними хімічними речовинами і певною діяльністю з цими хімічними речовинами, під заборону підпадають виробництво або використання під час роботи небезпечних хімічних речовин, за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України.

13. Роботодавець вживає заходів для здійснення нагляду за станом здоров'ям працівників, щодо яких результати оцінки виявили певний ризик для здоров'я. Особливу увагу необхідно приділити працівникам, які мають підвищений ризик впливу небезпечних хімічних речовин.

14. Медичний огляд працівників здійснюється відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 року № 246, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 липня 2007 року за № 846/14113.

**Генеральний директор
Директорату громадського здоров'я
та профілактики захворюваності**

Олексій ДАНИЛЕНКО